

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

№ 6, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 351.85

*О. С. Данищенко,
аспірант, Національна академія державного управління при Президентові України*

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВИМОГА ЧАСУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

*Olesya Danyshenko,
graduate student of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

INTERCULTURAL COMPETENCE AS A REQUIREMENT OF TIME IN EUROPEAN DIMENSION OF PUBLIC ADMINISTRATION

У статті розглянуто європейський підхід до управління культурним розмаїттям в контексті сучасних глобалізаційних процесів. Досліджено діяльність європейських організацій щодо підвищення ефективної взаємодії представників різних культур та налагодження міжкультурного діалогу. Проаналізовано актуальність володіння міжкультурною компетентністю як однією з вимог професійної компетентності відповідно до європейських нормативних документів з питань міжкультурної взаємодії.

The article deals with European approach to the cultural diversity management in the context of contemporary globalization. The activity of the European institutions in improving the effective interaction of different cultures and establishing intercultural dialogue are examined. Relevance of intercultural competence as a requirement of professional competence in accordance with European regulations on cross-cultural interaction is analyzed.

Ключові слова: культурне розмаїття, управління міжкультурним розмаїттям, міжкультурний діалог, міжкультурні знання, міжкультурна компетентність.

Key words: cultural diversity, cultural diversity management, intercultural dialogue, intercultural knowledge's, intercultural competence.

Постановка проблеми. Євроінтеграційні прагнення України впливають на здійснення зовнішньої політики країни у контексті реалізації домовленостей, визначених низкою угод з Європейським Союзом. Крім того, активне співробітництво нашої країни з європейськими міжнародними організаціями сприяє прискоренню реалізації вимог згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, впровадженню кращих європейських практик в державному управлінні та розвитку громадянського суспільства. Тому, європейський вектор зовнішньополітичної діяльності України потребує підтримки та розвитку ефективного міжкультурного діалогу і державної підтримки у цьому напрямі.

Дослідження проблематики управління міжкультурним розмаїттям в Європі вже близько 50 років. Після Другої світової війни більшість європейських міжнародних організацій почали шукати шляхи поширення правових стандартів, норм і керівних принципів щодо забезпечення порозуміння між представниками різних культур та одночасно запобігання будь-яким утискам особистості у її розвитку, самовираженні та житті в цілому. Налагодження та забезпечення міжкультурного діалогу стало необхідністю як в самих країнах Європи, так і між ними. Володіння відповідними знаннями, навичками та вміннями щодо здійснення ефективної комунікації та досягнення порозуміння між представниками різних культур, простіше кажучи, міжкультурною компетентністю, стало вимогою часу для усіх учасників процесу налагодження міжкультурного діалогу для управління культурним розмаїттям в багатокультурному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проаналізовано нормативну базу Ради Європи (РЕ), членом якої є Україна, що стосується налагодження міжкультурного діалогу та забезпечення загальних прав та свобод громадян держав-членів РЕ, а саме: Європейська конвенція з прав людини (1950 р.) [2], Європейська культурна конвенція (1954 р.) [3], Європейська рамкова конвенція про прикордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади (1980 р.) [2], Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні (1992 р.) [2], Європейська хартія регіональних мов і мов національних меншин (1992 р.) [2], Рамкова конвенція про захист національних меншин (1995 р.) [2], Штутгартська декларація про інтеграцію іноземців (2003 р.) [2], Декларація Фаро про стратегію Ради Європи з розвитку міжкультурного діалогу (2005 р.) [2], Біла книга з міжкультурного діалогу (2008 р.) [4].

Також, досліджено угоди та інші документи, що складають правову основу співробітництва між Україною та ЄС: [Угоду про Партнерство та Співробітництво \(УПС\)](#) (1998 р.), План дій щодо Європейської політики сусідства, Угоду про асоціацію між ЄС та Україною (2014 р.) [8].

Детальний аналіз програм та тренінгів на офіційному Європейському веб-порталі з питань інтеграції дозволив чітко окреслити основні напрями програм щодо навчання міжкультурній компетентності державних службовців, полісменів, працівників медичної сфери, освітян, представників неурядових громадських організацій та ЗМІ, викладачів вищих навчальних закладів і вчителів [12].

Постановка завдання. Дослідження питання необхідності володіння міжкультурною компетентністю як однією з ключових професійних компетентностей в контексті вимог європейського законодавства, зокрема, в частині державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика наслідків глобалізованого світу щороку ставить перед керівництвом держав нові завдання щодо творення внутрішньої та зовнішньої політики з урахуванням міжкультурної взаємодії як в середині країни, так і на міжнародній арені. У сучасному світовому політикумі важко знайти країну, яка була б повністю відмежована від інших країн, впливу міжнародних організацій чи повністю позбавлена співпраці з представниками інших держав. Перед країнами постають все нові виклики і загрози, серед яких, потужні міграційні процеси, тероризм, екстремізм, расизм, ксенофобія, релігійна та інші нетерпимості. Задля запобігання та подолання поширення серед суспільства будь-яких з вище наведених антигуманних явищ, країни активно налагоджують співпрацю шляхом створення відповідних нормативних документів, участі у програмах і проектах, зокрема, в рамках діяльності низки міжнародних організацій.

Оскільки, Україна перебуває у стані активних євроінтеграційних процесів та стала активним гравцем на європейській політичній арені, доцільно розглянути

європейську політику до розуміння міжкультурного розмаїття та управління ним.

26 вересня 1995 р. Парламентська асамблея Ради Європи ухвалила позитивний висновок щодо заявки України на вступ до Ради Європи (Висновок Парламентської асамблеї (ПА) РС № 190 (1995), а 9 листопада 1995 р. відбулася урочиста церемонія вступу України до РС, у Страсбурзі на площі перед Палацом Європи було піднято Державний прапор України [1]. Рада Європи (РС) утворена 5 травня 1949 року «з метою досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням, а також сприяння їх економічному та соціальному прогресу». Головним завданням цієї регіональної міжнародної організації є координація законодавств країн-учасниць для забезпечення норм ліберальної демократії, які викладені у Європейській конвенції з прав людини (1950 р.) та Конвенції із захисту прав людини та фундаментальних свобод (1953 р.). Керівним органом Ради Європи є Комітет міністрів, до складу якого входять Міністри закордонних справ держав-членів Ради Європи або їх постійні представники. Рішення Комітету міністрів передаються урядам країн-членів Ради Європи як рекомендації або як європейські конвенції та угоди для визначення щодо участі в них [2].

Відповідно до Статуту Ради Європи Україна представлена у всіх її головних органах, зокрема, Комітеті міністрів, Парламентській асамблеї Ради Європи (ПАРС). Зауважимо, що набувши членства в Раді Європи, Україна взяла на себе низку зобов'язань у сфері реформування чинного законодавства на основі норм та стандартів РС [1].

Рада Європи майже з початку свого заснування ставила питання налагодження міжкультурного діалогу між країнами-членами та виховання поваги до культурного розмаїття на перше місце. Так, 19.12.1954 Радою Європи прийнята Європейська культурна конвенція (The European Cultural Convention), ціль якої полягає у розвитку взаєморозуміння між народами Європи і взаємної поваги до їх культурного розмаїття, збереження європейської культури, сприяння національним внескам в спільну культурну спадщину Європи, що відображає загальні основоположні цінності, і заохочення, зокрема, до вивчення мов, історії та культури Договірних Сторін. Варто зазначити, що дану конвенцію підтримали усі 47 держав-членів Ради Європи, а також до неї приєдналися Білорусь та Ватикан [3].

У двохтисячних роках проблематика міжкультурної взаємодії і важливості міжкультурного діалогу як одного з найбільш дієвих інструментів в поглибленні порозуміння між країнами обговорювалася Радою Європи на багатьох конференціях, колоквиумах, робочих зустрічах, що у свою чергу дало можливість підготувати підґрунтя для підготовки відповідного міжнародного документу з міжкультурних питань, що був покликаний дати новий потужний імпульс різним ініціативам та політичним спробам розвитку культурного розмаїття і зниження ризику дискримінації культурних меншин.

Так, 7 травня 2008 року на 118-й сесії Комітету міністрів Ради Європи, що проходила на рівні міністрів закордонних справ країн-членів Ради Європи, прийнята Біла книга Ради Європи з міжкультурного діалогу (White Paper on Intercultural Dialogue) під назвою «Жити разом у рівності й гідності» (Living Together As Equals in Dignity) [4].

Міжкультурному діалогу відводиться роль щодо подолання етнічних, релігійних, мовних бар'єрів шляхом конструктивної та демократичної взаємодії через ідентичності на основі спільних універсальних цінностей. Від імені 47 країн-членів Ради Європи у Білій книзі стверджується, що міжкультурний підхід створює орієнтовану на майбутнє модель управління міжкультурним розмаїттям, засновану на гідності окремої людини, яка втілює в життя певну європейську ідентичність, що спирається на спільні фундаментальні цінності, повагу до спільної спадщини і культурного розмаїття та повагу до рівної гідності кожної людини.

При дослідженні проблематики управління культурним розмаїттям проводилось анкетне опитування серед держав-членів Ради Європи, за результатами якого виявлено, що старі підходи такі як мультикультуралізм та асиміляція уже не відповідають суспільствам, де рівень цього розмаїття є безпрецедентним та постійно зростаючим (п. 1.3). У підпункті 3.3 Білої книги РС з міжкультурного діалогу надається аналіз попередніх підходів до культурного розмаїття та причин їх невідесті у теперішньому часі [4].

Мультикультуралізм як нова концепція суспільного ладу з'явилася у західній частині розділеної повоєнної Європи, яка обстоювала політичне визнання особливого способу життя меншин нарівні зі способом життя пануючої більшості. Такий підхід різнився від концепції асиміляції, хоча насправді політика мультикультуралізму часто ґрунтувалася на тому самому схематичному баченні суспільства, заснованому на протиставленні більшості-меншості з різницею лиш у підтримці відокремлення меншості від більшості замість асиміляції в неї. У Білій книзі наводиться висновок з Опатійської декларації, яка прийнята міністрами культури Ради Європи в 2003 р., де мультикультуралізм, як політична стратегія міжкультурної взаємодії, був відкинтий. Цей феномен був визнаний найбільшим викликом для сучасної демократії. В Декларації наголошується, що «цей принцип не можна застосовувати винятково в термінах «більшість» і «меншість», адже така схема виокремлює культури та громади, розподіляє їх за категоріями й націплює на них статичні ярлики, внаслідок чого соціальна поведінка та культурні стереотипи сприймаються на основі статусу відповідної групи» [4]. Різновиди самоідентифікації, що частково співпадають, не суперечать один одному: навпаки, є джерелом енергії та точкою відліку в пошуках спільних позицій.

Жодну із зазначених моделей – асиміляції чи мультикультуралізму – не використовують окремо і в повному обсязі в жодній державі. Тому, в Білій книзі міжкультурний діалог пропонується як альтернатива концепціям асиміляції і мультикультуралізму, що включає елементи з обох попередніх моделей: з концепції асиміляції – інтерес до індивідуальної особистості; з мультикультуралізму – визнання цінності культурного розмаїття. А новий елемент, вирішальний для інтеграції та соціальної злагоди – діалог на основі рівної гідності й спільних цінностей.

Крім того, в даному документі чітко визначено, що з міжкультурного діалогу не можна виключати жодну сферу – ані стосунки між сусідами, колегами по роботі, ані відносини в системі освіти та пов'язаних з нею інституціях, чи у громадянському суспільстві, молодіжному середовищі, або в політиці чи ЗМІ. У міжкультурному діалозі мають бути задіяні як окремі особи, так і суб'єкти соціальної структури, а саме неурядові організації, релігійні громади, політичні партії. Також, наголошується, що кожен рівень управління – місцевий, регіональний, національний і міжнародний має бути залучений до процесу демократичного менеджменту культурного розмаїття [4].

У Білій книзі дається стислий опис поточної ситуації в Європі щодо факторів зростання культурного розмаїття, зокрема, значне збільшення внутрішніх міграційних процесів та кількості мігрантів і біженців з усього світу. «Глобалізація неймовірно стисла простір і час. Прорив у розвитку телекомунікацій і медіа, особливо Інтернету, поглибив взаємозв'язок національних культурних систем. Розвиток транспорту і туризму розширив безпосередні контакти між людьми й відкрив нові можливості для міжкультурного діалогу», - говориться у зазначеному документі [4]. При таких процесах значної важливості набувають принципи плюралізму, толерантності й неупередженості.

Європейський суд з права людини визнав, що плюралізм базується на «справжньому визнанні й повазі розмаїття та динаміки культурних тенденцій, етнічної і культурної ідентичності, релігійних переконань, ідей і концепцій у сфері мистецтва, літератури та в соціально-економічній сфері» і що «гармонійна взаємодія різних людей і груп відіграє важливу роль у досягненні соціальної злагоди» [4]. Проте плюралізм, толерантність та неупередженість не можуть повністю забезпечити належну взаємодію між індивідами та організаціями різних країн. Ось чому, потрібні активні, структуровані й підтримувані широким загалом заходи з врегулювання питань, пов'язаних із культурним розмаїттям. Саме міжкультурний діалог визначається головним інструментом досягнення цієї мети, без якого важко обстоювати свободу і добробут кожного, хто живе на європейському континенті.

Важливим аспектом Білої книги з міжкультурного діалогу є чітке окреслення рівної людської гідності як визнання гідності кожної людської особи понад її права, якими люди користуються як громадяни відповідних країн (п. 2.2) [4].

Особливо актуальними на сьогоднішній день звучать застереження щодо можливих наслідків відсутності міжкультурного діалогу, що може обернутись в стереотипне сприйняття інших людей, породжувати взаємні підозри, тривогу і напруження в суспільстві, робити у всьому винними представників національних меншин і сприяти розвитку нетерпимості й дискримінації (п. 2.4).

«Зрив діалогу в суспільстві чи між суспільствами може призвести в окремих випадках до надзвичайних ситуацій, дати можливість певним групам звернутися до екстремізму, а то й тероризму. Міжкультурний діалог, включаючи й міжнародний рівень, обов'язковий у відносинах між сусідами. Якщо відмежуватися від розмаїття, можна досягти лише примарної безпеки. Втеча в уявний затишок якоїсь замкненої громади завершується затхлим конформізмом. Відсутність діалогу позбавляє кожного переваги нових культурних відкриттів, необхідних для особистого і суспільного розвитку в глобалізованому світі. Розмежовані і замкнені одна для одної громади породжують клімат, що є часто ворожим для окремої особистості, і перешкоджають реалізації прав і основних свобод людини.» - йдеться в документі [4].

Розглянемо трактування поняття міжкультурний діалог, викладене в Білій книзі.

Міжкультурний діалог розуміється як процес, що складається з відкритого та ввічливого обміну поглядами між особами й групами осіб з різним етнічним, культурним, релігійним і мовним походженням та культурною спадщиною на основі взаєморозуміння і поваги [4]. Крім того, зазначається, що його метою є розвиток

глибшого розуміння різних світоглядів і практик, розширення співробітництва та участі (або свободи вибору), сприяння розвитку і трансформації особистості, а також підтримка толерантності й поваги до інших. Міжкультурний діалог сприяє зміцненню демократичної стабільності та подоланню забобонів і стереотипів у суспільному житті й політичній риторичі, полегшує створення коаліцій із представників різних культурних і релігійних громад, а отже, може зарадити попередженню або деескаляції конфліктів, зокрема й у випадках пост-конфліктних ситуацій і «заморожених конфліктів» (п. 3.2).

Особливу цікавість привертає твердження, про те, що на різних стадіях життя людина може ототожнювати себе з різними культурами. Йдеться про те, що свобода вибору власної культури є основоположна. І хоч кожна окрема людина є певною мірою продуктом своєї культурної спадщини і соціального походження, в сучасному демократичному суспільстві кожен може збагатити свою ідентичність шляхом інтеграції в різноманітні культури.

У Білій книзі визначаються такі політичні заходи необхідні для розвитку міжкультурного діалогу:

1. запроваджувати демократичне управління культурним розмаїттям у різних формах;
2. зміцнювати демократичне громадянське суспільство і розширювати участь громадян;
3. навчати і засвоювати навички міжкультурного діалогу;
4. створювати і розширювати платформи для міжкультурного діалогу;
5. виводити міжкультурний діалог на міжнародний рівень [4].

Задля належного управління культурним розмаїттям в багатокультурному середовищі, важливим є провадження такої державної політики, що підтримує культурний плюралізм. Для цього необхідно запровадити систему освіти, що підштовхувала б до розвитку критичного мислення та інновацій, а також до створення платформ для дискусій. У книзі чітко окреслено необхідність проходження спеціальної підготовки для виконання своїх обов'язків у багатокультурних громадах для службовців органів правопорядку, політиків, вчителів, громадських діячів та представників інших професій (п. 4.1.1).

Громадянство розглядається в якнайширшому розумінні як право і відповідальність брати участь у культурному, соціальному, економічному і громадському житті суспільства разом з іншими людьми. У книзі наголошується, що це – ключ до міжкультурного діалогу, оскільки змушує нас думати про інших людей не стереотипно – як про «чужих», а як про наших співгромадян і як про рівних (п. 4.2).

Вагомим політичним підходом до розвитку міжкультурного діалогу у Білій книзі з міжкультурного діалогу визначено вивчення і викладання міжкультурних знань. «Навички, потрібні для міжкультурного діалогу, не можна набути автоматично; їх треба здобувати, засвоювати на практиці і використовуватися протягом життя.» – наголошується в пункті 4.3 документу. Варто зауважити, що в книзі акцентується увага на тому, що важливу роль у реалізації цілей та основних цінностей Ради Європи, а також у розвитку міжкультурного діалогу відіграють представники державної влади, працівники освіти, громадські організації, релігійні громади, ЗМІ та інші надавачі освітніх послуг, що діють на всіх рівнях та в усіх інституційних сферах. Також, одним з дієвих аспектів у забезпеченні навчання і викладання міжкультурних знань визначається міжінституційне співробітництво, зокрема, з ЄС, ЮНЕСКО, АЛЕКСО та іншими партнерами, що працюють у цій галузі [4].

До ключових сфер необхідних міжкультурних знань автори Білої книги віднесли – демократичне громадянство, мову та історію. Навчання демократичному громадянству визначається основоположною передумовою для вільного, толерантного, справедливого і відкритого суспільства, суспільної злагоди, взаєморозуміння, міжкультурного і міжрелігійного діалогу та солідарності, рівності між чоловіками та жінками. До нього входять усі формальні й неформальні освітні заходи, включаючи професійну підготовку, сім'ю та об'єднання за інтересами, що дозволяє індивіду діяти як активний і відповідальний громадянин, що з повагою ставиться до інших. Навчання демократичному громадянству складається з громадянської, історичної, політичної та правозахисної освіти, а також широкої освіти в галузях суспільствознавства і культурної спадщини. При цьому використовують міждисциплінарні підходи, поєднання набутих знань, навичок і поведінки, розвиваючи, зокрема, здатність до аналізу і самокритичної оцінки, необхідної до аналізу життя в багатокультурних суспільствах.

Також, у документі зазначається про значну роль початкової, середньої та вищої освіти в багатокультурній Європі при формуванні необхідних міжкультурних знань

«Школи несуть відповідальність за спрямування і підтримку молоді в процесі здобуття навичок і розвитку установок, необхідних для повноцінного життя в суспільстві, або за розвиток стратегій з набуття цих навичок, що дозволяють молодим людям розуміти й засвоювати цінності, на які спирається демократичне суспільство, розвиваючи в такий спосіб у них повагу до прав людини як основного принципу управління розмаїттям і заохочуючи їх бути відкритими до інших культур.» – йдеться у пункті 4.3.2 Білої книги [4]. Натомість, університетське навчання, на думку авторів Білої книги, ідеально підходить для розвитку відкритих і широких поглядів на світ, що базуються на цінностях просвітництва, та має великий потенціал для формування «міжкультурних мислителів», здатних відігравати активну роль у житті суспільства.

Також, важливу місію у формування міжкультурної компетентності відводиться неформальному навчанням поза школами та університетами, зокрема, в роботі з молоддю і в усіх формах добровільної громадської діяльності.

При управлінні культурним розмаїттям та з метою оволодіння міжкультурною компетентністю необхідно створювати платформи для міжкультурного діалогу, починаючи від організації просторів у містах з урахуванням культурного розмаїття, закінчуючи проведенням культурних заходів за участю представників різних культур.

У книзі зазначається, що підтримка Європою багатостороннього підходу, заснованого на міжнародному праві, обстоюванні прав людини, демократії та верховенства закону, має сприяти міжкультурному діалогу на міжнародному рівні.

Варто зауважити, що Рада Європи співпрацює та координує роботу з низкою міжнародних та європейських організацій, та на постійній основі підтримує структурні зв'язки з такими ключовими зацікавленими сторонами, як депутати національних парламентів, представники місцевих і регіональних влад, а також неурядові організації в 47 державах-членах РЕС.

Рада Європи робить свій внесок у розвиток міжкультурного діалогу за допомогою таких інститутів, як Європейський центр за глобальну незалежність і солідарність (Центр «Північ-Південь», м. Лісабон), Європейський центр сучасних мов (м. Грац), Європейські молодіжні центри (м. Страсбург, м. Будапешт), Європейський центр імені Вергеланда (м. Осло) та Європейський культурний центр (м. Дельфі) [4].

У рамках нашого дослідження варто розглянути діяльність Європейського центру імені Вергеланда, який є європейським ресурсним центром у сфері освіти для демократичного громадянства, прав людини та міжкультурного порозуміння, заснований Радою Європи та урядом Норвегії у 2008 році та розташований Осло [5]. Центр створено заради надання підтримки державам-членам Ради Європи у виконанні рекомендацій Хартії Ради Європи у сфері освіти для демократичного громадянства і прав людини. Як привілейований партнер Ради Європи, Центр провадить діяльність відповідно до цілей і пріоритетів освітньої програми Ради Європи. Мета Центру – сприяти розвитку культури демократії та усталенню демократичних практик у суспільстві через освіту для демократичного громадянства і прав людини.

Цільові групи Центру – це освітяни, дослідники, громадські діячі, політики та держслужбовці, а також батьки й учні – усі, хто активно залучений у сферу освіти на всіх рівнях і може впливати на запровадження позитивних змін у школах, місцевих громадах, організаціях, вищих навчальних закладах, владі на державному та локальному рівнях та суспільстві загалом [5].

11 травня 2010 року 120-м засіданням Комітету Міністрів Ради Європи було прийнято Хартію освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини, в якій поняття «освіти для демократичного громадянства» визначено як «освіту, навчання, просвітницьку, інформаційну, практичну діяльність та активні дії, спрямовані на надання тому, хто навчається, знань, вмінь та розуміння, а також формування моделей поведінки та ціннісного ставлення у плані здійснення та захисту демократичних прав і обов'язків як члена суспільства, уміння зважати на різноманітність та відігравати активну роль у демократичному житті задля підтримки та захисту демократії і верховенства права» [6]. Також, у пункті 2 Хартії поняття «освіта з прав людини» визначено як «освіту, навчання, просвітницьку, інформаційну, практичну діяльність та активні дії, спрямовані на надання тому, хто навчається, знань, вмінь та розуміння, а також формування моделей поведінки та ціннісного ставлення до розбудови та захисту універсальної культури прав людини в суспільстві, підтримки і захисту прав людини та основних свобод».

Обидва зазначені напрями освіти передбачають практичну діяльність та активні дії, покликані формувати моделі поведінки й ціннісне ставлення до демократичних прав і обов'язків у універсальній культурі прав людини.

Відтак, Європейський центр імені Вергеланда при реалізації своїх проектів з формування активних і відповідальних громадян, послуговується завданнями та поняттями, визначеними у Хартії.

Для прикладу, в Україні Європейський центр імені Вергеланда у 2014 році реалізовував всеукраїнську програму освіти для демократичного громадянства

«Демократична школа», яка охоплювала питання навчально-виховного процесу, врядування у школі та шкільного середовища, що у свою чергу відповідають основним положенням Хартії в контексті навчання в школах [7]. Метою даної шкільної тренінгової програми була демократизація та децентралізація шкільного управління та заохочення національного діалогу і соціальної згуртованості між різними регіонами України.

Європейський Союз – економічний та політичний союз 28 держав-членів, також приділяє значну увагу питанню міжкультурної взаємодії та управлінню міжкультурного розмаїття. Його діяльність у цьому напрямі складає виключний інтерес для України, як країни, як країни, що є одним з пріоритетних партнерів ЄС у рамках Європейської політики сусідства, відносини яких базуються на Угоді про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. У 2007 році між Україною і ЄС розпочались перемовини щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, результатами яких на сьогоднішній день стало підписання 21 березня 2014 року главами держав та урядів ЄС та Прем'єр-міністром України політичних положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [8].

Зауважимо, що за підтримки Представництва ЄС в Україні у нашій державі впроваджується значна кількість проектів у різних сферах з метою впровадження кращих європейських стандартів державного управління та гармонізації українського законодавства до європейських норм [9]. Деякі проекти націлені безпосередньо на навчання представників громадського сектору, місцевої влади, державних службовців, вчителів та викладачів, молодих лідерів кращим європейським практикам управління та діяльності у відповідному секторі.

Так, з 2008 по 2010 роки в Україні впроваджувався проект щодо нарощування потенціалу з управління міграцією, зокрема, щодо підготовки інфраструктури та умов прийому громадян третіх країн [10]. В рамках реалізації проекту було проведено тренінги з підготовки персоналу, працівників Прикордонної служби України, які, серед іншого, включали відповідні міжкультурні знання.

У контексті політики Європейського Союзу, питання інтеграції виведено на одну з лідируючих проблематик у співпраці з країнами-членами ЄС. Європейським Союзом створено Європейський веб-портал з питань інтеграції (European Web Site on Integration), де розміщується уся інформація та нормативно-правова база з питань управління культурним розмаїттям, міграційними процесами, навчання міжкультурній компетентності [11]. На зазначеному веб-порталі розміщується не тільки інформація про усю поточну роботу відповідних комітетів та робочих груп, але й вся база даних програм і проектів, які реалізуються ЄС в рамках питань управління міжкультурним розмаїттям та налагодження ефективної міжкультурної взаємодії.

Варто звернути увагу на те, що програми та проекти, націлені на навчання та підготовку не лише безпосередньо працівників, що задіяні в міжкультурній взаємодії та міжкультурному діалозі, але й тренерів, здатних після проходження відповідного освітнього курсу, самостійно проводити такі навчання.

Для прикладу, у Польщі у 2010 році реалізована програма під назвою «Тренінг з мультикультуралізму для працівників державного сектору» тривалістю 10 місяців. У Литві у 2013 році упродовж півтора року впроваджувалась програма «Інноваційний розвиток міжкультурної компетентності офіцерів поліції». У 2013 році в Мальті реалізовувався проект під назвою «Програма з міжкультурної компетентності – адаптація знань, вмінь та навичок на роботі» [12].

Аналіз програм та тренінгів на офіційному Європейському веб-порталі з питань інтеграції показав, що необхідність володіння міжкультурною компетентністю охоплює широкій спектр професій: державні службовці, полісмени, працівники медичної сфери, освітяни, представники неурядових громадських організацій та ЗМІ, викладачі вищих навчальних закладів і вчителі тощо.

Висновки з проведеного дослідження. На основі проведеного аналізу зазначених у статті європейських нормативних документів та угод щодо налагодження міжкультурного діалогу та забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії, можна стверджувати, що вимога до володіння міжкультурною компетентністю є однією з найбільш важливих компетентностей для державних службовців, як тих, що виконують свої обов'язки безпосередньо в країні, так і тих, що задіяні на міжнародному рівні.

У відповідь на виклики, що постали перед сучасною Європою з необхідності забезпечити належне управління культурним розмаїттям, європейськими країнами, міжнародними організаціями, об'єднаннями, союзами, постійно проводяться численні заходи щодо пошуку нових підходів до питань налагодження міжкультурного діалогу, який важливий для управління культурним розмаїттям в багатокультурному середовищі. Налагодження цього діалогу неможливе без володіння його учасниками міжкультурною компетентністю. Розвиток та безпека країн Європи багато в чому залежить від уміння забезпечення належне державне управління багатокультурністю як в самих країнах, так і між країнами, про що йдеться, зокрема, у Білій книзі з міжкультурного діалогу Ради Європи.

Україна на шляху інтеграції в Європу та як сторона, що несе відповідальність як член Ради Європи та «претендент» на членство в ЄС, зобов'язана дотримуватись вимог та враховувати рекомендації в рамках їх діяльності та згідно з підписаними нормативними документи. Тому, Україна має розпочати активну роботу щодо започаткування навчальних програм з міжкультурної компетентності для державних службовців, зокрема, на базі Національного агентства з питань державної служби України, Національної академії державного управління, Дипломатичної академії при Міністерстві закордонних справ України.

Список літератури.

1. Постійне представництво України при Раді Європи [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Співробітництво між Україною та Радою Європи. – Режим доступу: <http://coe.mfa.gov.ua/ua/ukraine-coe/cooperatio> (дата звернення 12.05.2014). – Назва з екрана.
2. Постійне представництво України при Раді Європи [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Про Раду Європи. – Режим доступу: <http://coe.mfa.gov.ua/ua/ukraine-coe/about> (дата звернення 12.05.2014). – Назва з екрана.
3. Совет Европы [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Европейская культурная конвенция <http://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/018> (дата звернення 12.05.2014). – Назва з екрана.
4. White Paper on Intercultural Dialogue [Electronic resource] : [Website]. - Council of Europe. Mode of access: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/WhitePaper_InterculturalDialogue_2_en.asp#P71_5982 (viewed on May, 12, 2014). – Title from the screen.
5. The European Wergeland Centre [Electronic resource] : [Website]. - Mode of access: <http://theewc.org/content/about.ewc/> (viewed on May, 18, 2014). – Title from the screen.
6. Recommendation CM/Rec(2010)7 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education [Electronic resource] : [Website]. - Council of Europe. Mode of access: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec%282010%297&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383> (viewed on May, 15, 2014). – Title from the screen.
7. Schools for Democracy in Ukraine [Electronic resource] : [Website]. - The European Wergeland Centre. Mode of access: <http://theewc.org/content/activities/schools.for democracy.in. ukraine/> (viewed on May, 18, 2014). – Title from the screen.
8. Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Політичні відносини. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/political_relations/index_uk.htm (дата звернення 19.05.2014). – Назва з екрана.
9. Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс] : Web-сайт. – List of projects. – http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/projects/list_of_projects/projects_uk.htm (дата звернення 19.05.2014). – Назва з екрана.
10. Migration and asylum. Capacity Building of Migration Management (CBMM) [Electronic resource] : [Website]. – European Commission. Mode of access: http://ec.europa.eu/europeaid/documents/case-studies/ukraine_cbmm_en.pdf (viewed on May, 19, 2014). – Title from the screen.
11. European Web Site on Integration [Electronic resource] : [Website]. - Mode of access: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/home> (viewed on May, 19, 2014). – Title from the screen.
12. Integration Practices [Electronic resource] : [Website]. – European Web Site on Integration. Mode of access: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/integration-practices> (viewed on May, 19, 2014). – Title from the screen.

References.

1. The official website of the Permanent Mission of Ukraine to the Council of Europe (2014), “Cooperation with the Council of Europe”, available at: <http://coe.mfa.gov.ua/ua/ukraine-coe/cooperatio> (Accessed 12 May 2014).
2. The official website of the Permanent Mission of Ukraine to the Council of Europe (2014), “About the Council of Europe”, available at: <http://coe.mfa.gov.ua/ua/ukraine-coe/about> (Accessed 12 May 2014).

3. The official website of the Council of Europe (2014), “*The European Cultural Convention*”, available at: <http://www.coe.int/ru/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/018> (Accessed 12 May 2014).
4. The official website on the Council of Europe (2014), “*White Paper on Intercultural Dialogue*”, available at: http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/WhitePaper_InterculturalDialogue_2_en.asp#P71_5982 (Accessed 12 May 2014).
5. The official website of the European Wergeland Centre (2014), available at: <http://theewc.org/content/about.ewc/>, (Accessed 12 May 2014).
6. The official website of the Council of Europe (2014), “*Recommendation CM/Rec(2010)7 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education*”, available at: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec%282010%297&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>, (Accessed 15 May 2014).
7. The official website of the European Wergeland Centre (2014), “*Schools for Democracy in Ukraine*”, available at: <http://theewc.org/content/activities/schools.for.democracy.in.ukraine/>, (Accessed 18 May 2014).
8. The official website of the Delegation of the European Union to Ukraine (2014), “*Political relations*”, available at: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu_ukraine/political_relations/index_uk.htm (Accessed 19 May 2014).
9. The official website of the Delegation of the European Union to Ukraine (2014), “*List of projects*”, available at: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/projects/list_of_projects/projects_uk.htm (Accessed 19 May 2014).
10. The official website of the European Commission (2014), “*Migration and asylum. Capacity Building of Migration Management (CBMM)*”, available at: http://ec.europa.eu/europeaid/documents/case-studies/ukraine_cbmm_en.pdf (Accessed 19 May 2014).
11. The official website of the European Web Site on Integration (2014), available at: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/home> (Accessed 19 May 2014).
12. The official website of the European Web Site on Integration (2014), “*Integration Practices*”, available at: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/integration-practices> (Accessed 19 May 2014).

. Стаття надійшла до редакції 20.06.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"